

[1] 1.Önemli neden1)

Kısır SÇ kültürü (neleri besler?)

SÇK'ne uzun yıllar içinde oluşan ve oluşumu süregiden bir kültür olarak bakılması iyi olur. Çünkü bu takdirde bu kısır kültürün nasıl oluştuğu, yoz ve gelişkin kültürlerle nasıl "kültür değişimleri" yaşandığı/ yaşanabileceği irdelenebilir. Bir toplumun, yeme, içme, ibadet etme, saygı, sevgi veya nefret gösterme, arınma, intikam alma ve daha onlarca "kültür yüzü" gibi Sorun Çözme Kültürü'nde tanımlanabilir.

Kısır SÇ kültürü aniden ortaya çıkmadığına göre bir süreç uyarınca oluşmuş olmalıdır. Zamanı geriye döndürmek mümkün olmasa da eğer bugün hala kimi olumsuz öğeler devam ediyorsa bunlara müdahale etmek mümkün olabilir. Bu nedenle, kısır SÇ kültürünün bileşenlerine ve o bileşenlerin nasıl oluştuklarına / nerelerden geldiklerine bakılmalıdır.

Bu kısır kültürün oluşumunda en önemli nedenlerden birisi, "sık ve yaygınlıkla tekrarlanan SÇ tutumlarının giderek norm haline gelip, gerek o tutum sahiplerinin gerekse toplumdaki diğer kişi ve kurumların daha sonraki tutumlarına norm oluşturmaları" olgusudur. Zamanla, bu tutum normları o denli katılaşır ki, onları eleştirebilecek kimselere karşı bir kuşkusuzluk (ezber) ortamı yaratır. (Ezber tanımı için bkz. http://www.beyaznokta.org.tr/wp-content/egitim_ ihtiyaclari.pdf)

Kısır SÇ kültürü zaman içinde böyle oluşur ve onu değiştirmek isteyenleri norm dışı ilan ederek onlarla mücadelenin tüm sosyal olgulardaki "sonucun dönerek neden haline gelişi" olgusu SÇ kültürünün (yetmezliğinin) oluşmasında ve de sürmesinde en önemli rolü oynuyor. SÇK yetmezliğinin artık en önemli nedeni bizzat SÇK yetmezliği haline gelmiştir.

Bireylerde rastlanan, özgüven eksikliğinin beceriksizliğe, onun da dönerek ilave özgüven eksikliğine yol açması gibi, toplumumuz da artık sorunlarını çözemeyeceğine, toplum üzerinde oyun oynayan büyük güçlerin zeka ve güçleriyle başa çıkılamayacağına, onları ancak yeni bir kurtarıcının çözebileceğine, onun da artık ortaya çıkmayacağına "inanmış"tır. (toplumda "bizden adam olmaz" kanaatinin yerleşmesi !)

Birey, kurum ya da bunlardan oluşmuş bir toplumun yaşamı -hangi ölçekten bakıldığına bağlı olarak- çok sayıda "sistem"den oluşur. Burada "sistem" terimiyle kastedilen, "belirli bir amaca yönelik olarak, birbirlerine bağımlı ve birlikte çalışan parçalar topluluğu olup, görüldüğü gibi, sistem yalnızca birbirine bağlı parçalar topluluğu değil, aynı zamanda birlikte çalışabilen parçalar topluluğudur. Bir sistemin başarı ölçülerinden birisi de işte bu birlikte çalışabilme düzeyidir."

İster -iyi ya da kötü niyetli- bilinçli bir tasarım eseri olsun isterse kendiliğinden -koşulların oluşturduğu- bir sistem olsun hepsinin ortak özelliklerinden birisi, "kendini değiştirmek isteyebilecek etkilere karşı koyması"dır.

Bilinçli tasarımlarda bu "direnme" tasarımcı tarafından sistemin bir özelliği olarak tasarlanır. Aksi halde onu değiştirmek isteyebilecek sayısız etki tarafından çabucak bozulur ve işlevini yapamaz hale gelir. Tasarımcının amacı ise niyetlendiği işlev(ler)in yerine getirilmesi ve bunun sürdürülmesidir. Bu nedenle gerekli önlemleri alarak sistemin "değişimlere direnme özelliği"ni sisteme katar.

Kendiliğinden (yani bilinçli bir tasarımcı tarafından değil de çevrel koşulların denk düşmesiyle) oluşan sistemlerde ise -ki buna rastgele sistemler de denilebilir- sözü geçen bu "değişime direnme" özelliği, çevre koşullarından kaynaklanır. Çünkü oluşan sistemin değişmesi demek, onu çevreleyen koşulların dışına çıkması demektir ki bu da durup dururken mümkün değildir. Çünkü mümkün olsaydı zaten sistem öylece oluşurdu. Bir deyişle, sistemin oluşup kendini sürdürdüğü çevrel koşulların dışında o sisteme yaşam hakkı olmadığı için sistem değişime direnir.

SÇK "çok sayıda alt-sistem"den oluşan bir kabiliyet olduğuna göre, onu oluşturan her bir öge (yani ona yol açan her bir neden) ayrı ayrı kendini değişimlere karşı koruyacaktır. Bu, dün mevcut olan bir SÇK yetmezlik bileşeninin, niçin bugün de var olduğunun, eğer o direnci aşabilecek tasarıma sahip önlemler alınmaz ise niçin yarınlarda da süreceğini açıklamaktadır. Buna göre bu 5nci neden tüm SÇK yetmezliği sistemini kendi üzerine kapatıp kilitleyen bir öğedir.

ele eder.

[2] 1.1.1.Torpil

Halk arasındaki adıyla torpil, jenerik bir terim olarak en yaygın ahlaki sorunlardan birisidir. Ayakları üzerinde duramayan, birlikte yaşamın kurallarına (yasalar, etik kurallar vb) uymak yerine onları çiğnemeyi bir yaşam stili haline getirmiş insan sayısının çokluğu basit bir çevresel gözlemlerle görülebilir.

Elindeki yetkiyi maddi veya manevi bir çıkar için kullanan insanlar, kuralları tahrip ederek onların işlevsiz hale gelmesine yol açmaktadır. "Kurallar sadece onlara uyanlar içindir" ya da "kurallar, onlara uyanları cezalandırmaya yarar" deyişleri bu olguyu vurgulamaktadır.

[3] 1.1.2.Rüşvet

<http://www.beyaznokta.org.tr/2006/11/22/rusvet-analizi-raporu/> adresinde, bu konuda hazırlanmış bir rapor bulunuyor.

[4] 1.1.3.ahlaki istismar

"Gerçek" ve "doğru"ların çarpıtılmalarına, gizlenmelerine, "gibi gerçek", "gibi doğru"ların üretilip piyasaya sürülmesine yol açıyor. Medya ise bu ahlak dışılığın yaygınlaşmasına katkıda bulunuyor.

[5] 1.1.4.Yanlışı örnek

gösterme

Zihinsel virüsler (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=484>) içinde en yıkıcı olanlardan birisi de "başkası yapmasın ben de yapmayayım" eğilimidir. Rüşvet başta olmak üzere tüm yozlaşma eğilimlerinin kökünde "yanlışı örnek göstermek" yer alıyor. Toplumdaki yozlaşma arttıkça bir süre sonra "örnek göstermeye ihtiyaç görmeden yanlışı yapmak" norm haline geliyor ve yanlışı yapmayanlar "saf, akılsız" gibi nitelermelere maruz kalıyorlar. Bu durumda Seçkin Tavır Ağları (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=457>) etkili bir SÇA olabilir.

[6] 1.1.5.Hak yeme

Hak yeme bir kümenin adıdır. Bu küme içinde, bir sorununu çözmek için başkalarının çeşitli haklarına tevcaüz etme türleri bulunur. Birkaç örnek şunlar olabilir:

- Trafikte güvenlik şeridini kullanmak,
- Bir kuyrukta -zorla veya kurnazlıkla- öne geçmek,
- İhtiyacı yok iken yeşil kart almak,
- Sınavda kopya çekmek,
- Özendirici bir önlemin koşullarını yerine getirmemesine karşın öyle imiş gibi gösterip teşvikten yararlanmak,
- Çalıştırdığı insanın haklarını istismar etmek,
- Torpil veya rüşvet ile hakkı olmayanı elde etmek,
- ve benzerleri.

Toplum içinde en yaygınlıkla kullanılan SÇA budur. Hak yeme yanlışına karşı en sık kullanılan savunma aracı ise, "yanlışı örnek göstermek"tir.

[7] 1.1.6.Yalan

Bu bölümde sıralanan ve buraya alınmayan tüm ahlaki sorunların ortak yapı taşı yalandır. Bu nedenle yalan için "tüm kötülüklerin anasıdır" denilmiştir.

Yalanın bu denli sık kullanımının başlıca iki nedeninden birisi kolay kullanılabilir olması, diğeri ise tüm eğriliklerle çok kolay birleştirilebilir olmasıdır.

[8] 1.2.1.Kafa karışıklığı ve kızgınlık

Kafa karışıklığı deyimi ile, Zihinsel virüsler (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=484>), dil kullanımındaki yetmezlikler (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=491>) gibi nedenlerle doğmuş olan zihinsel bulanıklık ortamı kastediliyor. Kritik düşünme becerisi'ni önemsememiş geçmiş nesillerden bugünlere aktarılagelen düşünme kültürü, bu beceriyi dahi doğru adlandıramamış, olumlu ve olumsuz yönlerin birlikte değerlendirilmesi anlamına gelmesi gerekirken, çoğunlukla eksiklerini bulma anlamı yüklenen eleştiri sözcüğü ile tamlama yaparak eleştirel düşünme olarak adlandırmıştır. Critical thinking deyimindeki kritik sözcüğü ise köken itibarıyla standartlara (kriterlere) göre yargılama anlamı taşımaktadır. Bu denli yaşamsal bir deyim dilimizde yanlış karşılanması sıradan sonuçlar doğurabilecek basit bir sorun değildir. Tüm gelişkin toplumlarda ana okullarından itibaren –ailelerin de yardımıyla- kazandırılmasına özel önem verilen bu becerinin, toplumumuzda adının bile önemsenmemesi, sonuçtaki kafa karışıklığının önemli bir nedeni değil midir? Kızgınlık deyimi ile kastedilen, gündelik yaşamda pek sık rastlanan "canı burnundalık" ruh hali kastediliyor. Olmadık vesilelerle birbirini hırpalamaya hazır insanlar hem kendi yaşam kalitelerini bozuyor hem de sorun stokunu artırıyorlar.

[9] 1.2.2."Yaratıcılık" aşınması

Yaratıcılığın donması, başta Bilim ve teknolojik gelişmelerin zayıflaması olmak üzere, sanatta, endüstride olumsuz sonuçlara yol açar. Rekabet gücünün başlıca girdilerinden birisi olan yaratıcılık, bir toplumun yarıştığı diğer toplumlara göre ileri ya da geri gitmesini belirler. Daha da olumsuz bir sonuç, gelişimi sürekli işlemesine, yeni sorunlar karşısında çözümler aramasına bağlı olan zihinsel yeteneklerin giderek performansının azalmasıdır. Sadece belletilip sorgulaması caydırılan çözümlere sahip insanlar bir süre sonra tek yöne kurulmuş makinelere dönerler.

[10] 1.2.3.Kritik düşünme becerisi yok olur, ezber ve benimseticiliğe açıklık artar

Bu göreceli ortamda öyle bir SÇA aracı vardır ki, çoğu sorunların çözümünde ve de çoğu koşullar altında etkilidir. Bu, "kuşku / ezbersizlik" olarak adlandırılabilir. Mutlak doğruların olmayabileceği, herşeyin göreceli olduğu, bir koşul altında doğru olanın bir diğer koşulda olmayabileceği, dolayısıyla da tüm doğruların sorgulamaya açık olması gerekliliği (ezbersizlik), sorunların ya doğrudan çözümüne ya da en azından daha iyi / farklı anlaşılabilmesine yarar.

BNGV web sitesinde bu konuda ayrıntılı bilgiler vardır.

(<http://www.beyaznokta.org.tr/2006/12/11/ezbersiz-egitim-modelini-desteklemek-icin-alt-projeler/>). Bununla beraber kısa bir özet için

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=655> adresindeki yazıya bakılabilir.

İşte ezber, bu değerli becerinin düşmanıdır.

Kritik Düşünme (critical thinking) gelişmiş toplumlardaki ezberin alternatifidir.

Ezber bir yandan da -kimden gelirse gelsin- benimseticiliğe açıklık yaratır. Bu durumdaki bir kişi, başkalarının ideolojik, dini, siyasi öğretilerine açıktır; zihinsel özgürlüğünü koruyamaz, benimseticiliğe açıktır (bkz. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=690>)

[11] 1.2.4."Öğrenebilirlik" aşınması

İnsanoğluna doğasının en değerli hediyesi, "yüksek öğrenilebilirlik" yetisidir. Başta ezber olmak üzere sık kullanılan bu SÇA bu değerli yetinin aşınmasına, donmasına ve çoğu insanda yok olmasına yol açmıştır.

[12] 1.2.5.Katma değersiz iletişim, zihinsel

virüsler ve yetersiz dil kullanımı

İletişimde katma değer üretimi değer iletişimi adı verilen bir kavramla ilgilidir. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=491>

Zihinsel virüsler ise bu ortam içinde üremiş, iletişimin katma değerini neredeyse sıfıra indiren bir olgudur.

Dil gibi son derece etkili bir SÇA'nın kullanılamaz hale gelmesine yol açan bir diğer neden de HYPERLINK

"<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=90>" Ortak Kavram Tabanı yetmezliğidir. Eğitim alanı için yapılan HYPERLINK

"http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Ogrenme_Evi/Ortak_Kavram_Tabani.pdf" ortak kavram tabanı denemesi, başka türlü çeşitli anlaşmazlıklara yol açabilecek bir çalışmanın daha verimli olabileceğini göstermiştir.

[13] 1.2.6.Anlamadan çözmeye

Gelişmemiş toplumlarda tanımlamada kullanılan tariflerden birisi de "iyi tanımlanmamış sorunları çözmeye çalışarak kaynaklarını heba eden"dir. Başta Kürt sorunu olmak üzere çoğu önemli sorunumuz iyi tanımlanmamıştır. Bkz. (<http://tinyurl.com/5zsg6j>)

[14] 1.2.7.1.

Kamplaşmaya yatkınlık

Kamplaşma, SÇ araçları dağıdığı yetersiz kişilerin, sorunlarını çözebilmek için bir araya gelerek dayanışmalarından ibarettir. Burada SÇ deyimi ile kastedilenin içine sadece istenmeyen durumlardan sakınmak-kurtulmak değil, istendik durumlar karşısındaki engellerle mücadele de yer almaktadır. Örneğin, kendi ideolojik düşünce ve tavırlarını başkalarına da benimsetmek-dayatmak-tebliğ etmek arzusunda olan kişiler de kamplaşma yolunu kullanmaktadır.

[15] 1.2.7.2.Akıl -

sezgi ayrışması

Salt akıl yandaşları ve salt sezgi yandaşları (laikçi ve dinci olarak) kamplaşırlar. Ayrıca bu kamplaşma başka eksenlerdeki (etnik, mezhepsel, ideolojik, siyasi vd) kamplaşmaları da tetikler / besler. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=906> ve <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=648> adreslerinde akıl-sezgi sarmalının önemi açıklanmaktadır.

[16] 1.3.1.Suçlama, eleştiri, yakınma

Her biri farklı görünse de tümü, "sorundan kaçış" için kullanılan SÇA'dır. Sorunların köklerini arayıp onlarla uğraşmak yerine, doğrudan sorunla ilgili görünen somut bir nesneyi –daha da i-yisi kişiyi- hedef olarak seçip kızgınlığını ona boşaltmak adet olmuştur. Bu konuda hemen gözönünde bulunan adaylar kadınlar ve çocuklar olup, bu eğilim ailedeki çocuk eğiliminin temelini oluşturmuştur. Çocuklarımızın korku ile büyümesi, erişkin hale geldiklerinde de –saklayarak- korkmalarına ve korkuyu bir yönetim aracı olarak kullanmalarına yol açmaktadır.

En kritik anlarda kendisinden olayın nedenleriyle ilgili bir açıklama beklenen görevlilerin, hakim tavırları ben yapmadım, benim kabahatim yok biçimindedir. İster orman yangını ister terör saldırısı isterse tren kazası olsun ve hangi görev ve rütbede olursa olsun norm söylem, arkadaşlarımız can siperane çalışmaktadırlar, herhangi bir ihmali yoktur şeklinde değil midir?

[17] 1.3.2.Başkasına atma

En çok kullanılan SÇA'ndan birisidir. Sık kullanımın bir nedeni, önemli bir çaba harcamaksızın kullanılabilmesi, üstelik suçlu iken güçlü duruma geçilmesi fırsat da yaratmasıdır. Altında yatan kök-nedenler içinde sorumluluk eksikliği, HYPERLINK "<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=669>" korkularla yetiştirilmiş, yönetilmiş ve yönetiliyor olmak, bilgi-beceri eksikliği, güçlüklerin en etkili öğretici olduğu gerçeğini farketmesinin izin verilmeyen bir koruyuculuk altındaki çocukluk gibi etmenler başta gelmektedir.

[18] 1.3.3.İtaat / biat

Toplumdaki sorunların hemen hepsi "soru sormadan itaat etmek, biat etmek" ile ilişkilendirilebilir. Peki şimdi bir soru: Türkiye sorunları üzerinde düşünen, konuşan, yazan bunca insanımız varken, nasıl olabiliyor da, tüm sorunlara girdi oluşturabilen (kök neden, root cause) soru sormamak = biat = ezber kök sorunu bu denli az dert ediniliyor?

Bunun birkaç açıklaması olabilir!

(1) Soru sormamak = biat = ezber aslında bir kök sorun değildir. Bu satırların yazarının bir takıntısıdır,

(2) Soru sormamak diye bir konu yoktur; soru sorulmakta ama HYPERLINK

"http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Ogrenme_Evi/dogru_sorular.ppt" doğru soru-lar sorulma-mak-tadır,

(3) Doğru sorular da sorulmakta, fakat soru sorma kültürü asırlar boyunca dümura uğramış toplum çoğunluğu bu soruların kendileriyle ilgisini kavrayamamakta, soru soranlar da bu nedenle zamanla vazgeçmektedir,

(4) Soru sormak gereksiz görülmektedir, çünkü soruların cevapları bilinmektedir,

(5) Soru sorması gerekenlerin, cevapları bulmak zorunda olanlarla aynı kişiler olduğu inancı bir töre haline gelmiş, insanlar soruları soracak –yani cevapları bulup uygulayacak- kişileri beklemektedirler.

Bunlar ya da başkaları, kuşkusuz itaat-biat kültürünün yüzyıllara dayalı bir geçmişi vardır ve bu nedenle de hemen başlansa bile silinmesi için –yüzyıllar olmasa da- uzun sürelerle ve de yoğun çabalara ihtiyaç vardır. Ama önce, bunun bir sorun, üstelik de önemli bir sorun olduğunun anlaşılıp kabul edilmesi gerekiyor.

[19] 1.3.4.İhmalkarlık

Bu sık kullanılan sorun çözme aracının başlıca simgeleri, boşver, idare eder, sonra bakarız şeklinde özetlenebilir. Kullanana –bütün diğer kısır SÇK kültürü araçlarında olduğu gibi- kısa vadede zaman ve enerji kazandıran bu deyimler uzun dönem için gerçek birer öldürücüdür.

[20] 1.3.5.Ceberrutluk ve türevleri

Yasaklama, susturma, olmayan kural icat etme, kuralı bilerek yanlış uygulamak, fiziki / sözel / psikolojik şiddet uygulamak gibi türevler kastediliyor.

Belirli aralıklarla tekrarlanan askeri müdahaleler, sorunların çözümü için başkaca bir sorun çözme aracının bulun(a)madığını gösteriyor. Bu eğilim, SÇK'nin yetersizliği bağlamında net bir gösterge değil midir?

Diğer yandan, sürekli olarak askeri darbelerden yakınmak, ama bunun SÇK yetmezliğinin bir tezahürü olduğunu farketmemek de ilginçtir.

[21] 1.3.6.Cevap tembelliği

(irresponsiveness) Tepkisizlik, duyarsızlık, içi boş / ilgisiz cevap verme, görmezden / duymazdan gelme vb türevler kastediliyor. (Ayrı bir yazı konusu yapılacaktır)

[22] 1.3.7."Muhtaç" kişilik oluşumu

Her bakımdan kendi ayakları üzerinde duramayan bireysel ve kurumsal kimlik oluşumuna yol açmıştır.

Sürekli olarak "kurtarıcı" bekleyen toplumsal özellik böyle oluşmuştur.

[23] 1.3.8."Cesaret" aşınması /

"korku" üremesi

Korkusuzluk ortamı sağlanamadığı, korku bireylerin belirleyici özelliği haline geldiği için, korku, bireysel, kurumsal, kesimsel ve toplumsal bir yönetim aracı haline gelir.

Korkan insanlar görevlerinin gereklerini –çeşitli korkular nedeniyle- tam yapamazlar.

[24] 1.3.9."Özgüven" aşınması

Cesaret aşınması ve korku üremesi ile benzer kök nedenlere ek olarak, özellikle çocukluk ve gençlik yıllarındaki eğitim sürecinde, HYPERLINK "<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=520>" gözetimli sınav sisteminin taşıdığı HYPERLINK "<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=653>" saklı içerik yoluyla sürekli olarak güvenilmez kişi olarak nitelenmesi, sonuçta özgüveni iyice zedelenmiş bir kişilik ortaya çıkarmaktadır.

[25] 1.4.1.Mevcut

örgütlenmeyi tekrarlamak

Dernek, vakıf ve özellikle de siyasi parti gibi örgütlenmeleri dikkat edilirse, tamamen aynı, fakat oldukça bulanık tanımlanmış amaçlara yönelik örgütlenmelerin çokluğu ve etkisizliği dikkat çekecektir.

Örneğin -ayırıcı bir özelliği olmayan- siyasi partilerin bu denli çokluğu ya da hepsinin de amacı mevcut ezbere dayalı eğitim sisteminin yaygınlaştırılması olan eğitim vakıf ve derneklerin sayılarının çokluğu bu eğilime birer örnektir.

[26] 1.4.2.Dolaşıklık

4.3.1.1 (Kısır SÇK kültürü) başlangıcından doğan çeşitli dallar toplanıp tekrar kendini geri-besleme yoluyla büyütür ki, sonunda etkileşimli ve girift bir karmaşa ortamı yaratır. Böylece bu düğümün neresinden çözülmeye başlanabileceği konusunda tam bir anlaşmazlık ortamı doğar.

Bu durumda, birbirinin içine geçerek dolaşık hale gelmiş Kısır SÇK bileşenlerinin hepsinin birden üzerine gitmek gibi bir yanıltıcı çözüm ortaya çıkabilir.

Yapılması gereken, EZ-Impact benzeri bir algoritma kullanılarak, her bir kısır SÇK kültürü bileşeninin, sonuç üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmak ve böylece belirlenecek sinir uçlarına yönelik düzeltici önlemleri uygulamaktır.

[27] 1.4.3.Koz yerine

teslimiyet

Toplumumuzun SÇA dağarcığında "Koz yönetimi" kavramı bulunmuyor.

(http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/ALEGAR_Alternatif_Etki_Guzergahlari_Aramasi/alegar_demo_%28TR%29genis.ppt) sunumunda Koz Yönetimi kavramı açıklanmaktadır.

Bunun yerine genellikle "ver-kurtul" yaklaşımı geçerlidir. Sorunlarını çözemeyen, bu nedenle de uzun süren sorunlar sonunda bunalan - sıkılan toplumumuz, bunları ancak çıkarlarından vazgeçerek çözebilmektedir. Bu "hasta adam" eğilimi, toplumumuza karşı kozları bulunan -yoksa da üretebilen- toplumları cesaretlendirmektedir.

[28] 1.4.4.1.Kendi

adaletini sağlama

Akıl ve/ya ahlak çerçevesindeki araçlarla çözülemeyen her sorunun, bu defa da bu çerçevenin dışındaki araçlarla çözülmesi eğilimlerini besler. Toplumumuzda yaygın olan kan davaları, töre cinayetleri gibi olumsuzluklara bu açıdan bakıldığında, bunların akıl ve/ya ahlak çerçevesi dışındaki sorun çözme girişimleri oldukları görülecektir.

Buna göre şu genelleme yanlış sayılmamalıdır: SÇK yetmezliği, toplumdaki kendi adaletini sağlama uygulamalarının başlıca nedenidir.

[29] 1.4.4.2.Askeri

darbeler

Belirli aralıklarla ve çeşitli formlar altında kendini ortaya koyan askeri müdahaleler, SÇK yetmezliğinin 3 önemli neden kategorisinden birisi olan birey yerine kulluk olgusu nedeniyle toplumsal sorunları çözemeyen birey ve kurumların sorunlarını ihale yoluyla çözüme girişiminden başka bir şey değildir.

Buna göre, demokrasinin kesintiye uğradığı bu olayları önlemenin en güvenli yolu, toplumumuzun SÇK'nin geliştirilmesiyle, sorunlarını başka kurumlara (siyasete veya orduya) ihale etmekten kurtulmasıdır.

[30] 1.4.4.3.

İç ve dış sömürü

SÇK yetmezliğinin etkilerinden birisi de, sorun üreme eğilimi olan bir alanı daha da tahrik etmesidir.

Belirli bir alandaki ya da genel bir SÇK yetmezliğinin, iç ya da dış kaynaklı olsun –küreselleşme nedeniyle ikisi arasındaki sınır belirsizleşmiştir- sömürüyü davet etmesi işin doğası gereği sayılmalıdır.

Hatta denilebilir ki, bir kalıp olarak sürekli tekrarlanan bizi sömürü- yorlar söylemi, SÇK-sömürü ilişkisi'ne dikkatle bakıldığında hiç de sömürülenin kusuru olmaksızın doğan, tek taraflı bir olgu olmadığını göstermektedir. Sömürülen hemen daima SÇK düşük bir kurban seçmekte, sonra da sömürü derinliğini artırmaya çalışmaktadır.

SÇK düşük kurbanın durumu kuşkusuz felsefi tartışmalara konu edilebilir; niçin o durumda olduğu, bunda kusurunun bulunup bulunmadığı tartışılabilir. Ama bütün bunlar SÇK-sömürü sürecinin mekaniğini etkilemez.

Her nerede bir SÇK yetmezliği varsa orada muhakkak bir sömürü vardır. İnsanlığın, SÇK düşük olanların sömürülmesini gerçekten önleyebilecek bir ahlaki düzeye erişmesine kadar bu mekanizma böyle sürecek gibi görünüyor.

[31] 1.4.5. Negatif seçim

Negatif seçim (negative selection) İkesi uyarınca, çoğunluğu düşük SÇ becerisine sahip kişilerden oluşan toplum giderek kendisine benzeyen kişileri öne çıkarmaya, ödüllendirmeye, diğerlerini de HYPERLINK "http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=353" geri plana itmeye başlar.

70 milyon aşkın toplumumuzun bileşimine, insanlarımızın sıklıkla tercih ettikleri SÇA yönünden bakılıp SÇK değerlendirilmeye çalışıldığında –ne yazık ki bu konuda objektif bir ölçüt yoktur- gelişmiş toplumlardakilere benzer bir dağılım görülmektedir.

En gelişmiş ülkelerdeki sokaktaki insanların nitelik düzeylerine, akıl-fikir düzeylerine bakıldığında, Türkiye insanının pek de farklı olmadığı görülüyor. Peki hal böyleyse bu gelişmişlik farkı nedendir?

Arızı kimi faktörler bu büyük farkı açıklamaya yeter mi? Bu farkın nedeni, çığ etkisi denilen olaydır. Küçük bir kar topu, bu fiziksel özellik sayesinde bir felaket sayılabilecek kadar büyüyebilir. Benzer durum toplumsal yaşamda da meydana gelir ve fiziksel çığdan daha yıkıcı sonuçlar yaratabilir.

Sistemik bir özellik, bozulma ve düzelmelerin her ikisinin de çığ etkisi kurallarına bağlı olduğudur. Bir noktaya kadar performansı giderek iyileşen bir sistem, herhangi bir nedenle bozulmaya başladığında bu defa giderek bozulmaya başlayabilir.

Negatif seçim olgusu, toplumun tüm kurumlarının etkiler. Ama en çok etkilenen, tüm kurumları en çok etkileyebilecek durumda olanlardır. Bu nedenle siyaset kurumu bu olgudan en fazla olumsuz etkilenecektir.

[32] 1.4.6. Sorun stoku artışı

Çözül(e)meyen sorunların birikmesi (stok) tek başına önemli bir sorun oluşturur. Her bir çözülmeyen sorundan zarar gören kesimler, o sorunun çözülmesi yönünde baskı oluştururlar ve

ülkenin kıt olan kaynakları böylece giderek artan (stok) sorunlar arasında payedilmeye başlar.

Böylece, sorunlara yoğunlaşan dikkatler ve ayrılan kaynaklar giderek yetersiz hale gelmeye başlar. Bu ise sorun stokunun artmasıyla sonuçlanır ve giderek bir çığ etkisi oluşur.

[33] 1.4.7. Fakirlik ve gelir dağılımı bozukluğu

Fakirlik -bu şekildeki gösterimiyle- sanki diğer kısır SÇ kültürü sonuçlarının bağımsız sonuçlarından birisiymiş gibi görünebilir; ama gerçekte -diğer sonuçlarda olduğu gibi- diğerleriyle etkileşim halindedir.

Gelir dağılımı bozukluğu da benzer şekilde olumsuz ve tümüyle geri beslemeli sonuçlardan birisidir. Bunun, tüm toplumsal sorunların tetikleyicisi olduğu, dolayısıyla da yerinin "sonuçlar" değil "nedenler" (yani 4.1 ile 4.7 arasında; hatta onlar yerine sadece kendisi) olduğuna ilişkin bir çalışma da* mevcuttur.

Bu çalışmanın incelenmesine kadar gelir dağılımı bozukluğunun diğer kısır sorun çözme kültürü sonuçlarından birisi olduğu, ama nedenlerle de geri besleme ilişkisi içinde olduğu varsayılacaktır.

(*) Richard Wilkinson ard Kate Pickett, "The Spirit Level".

[34] 1.5.1. Kural kirlenmesi

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=665>

[35] 1.5.2. Yetki atomizasyonu

ve tek adamlıklar

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=689>

[36] 1.5.3. Hukuk düzeni kuramamak

Bununla beraber, birey olamayışın yol açtığı sorunlar, "ortak akıl oluşturamayı", "sürekli baş / kurtarıcı peşinde koşma" gibi hastalıklardan ibaret değildir. Bunlardan daha önemlisi, iyi bir hukuk düzeni kurulabilmenin birey olabilmeye, hak ve özgürlüklerine sahip olabilmek için bir baş yerine hukuk düzeni peşinde olabilmeye bağlı olduğudur.

Tebanın hukuka ihtiyacı yoktur. "Baş"ın inayet ve merhametine sığınmıştır. Hukuk, o "baş"ın buyruklarından ibarettir.

[37] 1. Tanımlar

Sorun

İstenmedik bir durum ya da istendik bir durumun karşısındaki engeller. Daha akademik bir tanım olarak "arzu edilen durum ile gerçek durum arasındaki fark"

Çözüm

Sorunun yol açtığı rahatsızlıkların mümkün olabilecek daha katlanılabilir bir düzeye indirilmesi

SÇK

Teker teker kimi sorunların çözümündeki başarı (veya başarısızlıklar) ile tüm sorunlardaki belirgin başarı (veya başarısızlık) arasında önemli bir nitelik farkı vardır.

SÇK, tüm sorunlardaki başarının bir ölçütü olarak kullanılan bir deyim olarak anlaşılmalıdır. Bir birey, kurum, kesim ya da bunlardan oluşan toplumun SÇK, karşılaşılabilecekleri "sorunlarla başa çıkabilme düzeyi"ni ifade eden göreceli bir terimdir.

Mutlak bir SÇK'nden söz edilemez; ancak bir diğer birey, kurum, kesim ya da topluma göre SÇK söz konusu olabilir. SÇK'nin doğrudan ölçülendirilebilmesi mümkün olmayıp ancak bir istatistikî kararlılıktan söz edilebilir. Örneğin bir kurum karşılaştığı sorunlarla başetmekte genelde

(istatistiksel olarak anlamlı sayılabilecek bir tekrarlılıkta) yetersiz kalıyor, bir diğer benzer kurum daha az yetersizlikle karşılaşıyorsa; ilk kurumun SÇK düşüktür denilebilir.

Bu açıklamanın ışığı altında şu basit tanım yapılabilir: Bir toplumun karşılaştığı sorunlar karşısında, karşılaştırılabilir toplumlara göre, sürekli denilebilecek şekilde daha fazla zarar görmesi hali.

[38] 2.BN için Misyon, Vizyon, Hedef

BN için Misyon: Toplumun SÇK'ni yükseltmek

BN için Vizyon: SÇK gelişmiş, kurtarıcı beklemeyen bir toplum

BN için HEDEF: Bu V/M'na erişmede hangi hedef?

Tüm sorunların ortak elementinin SÇK yetmezliği olduğunu giderek daha derinlemesine anlamak ve anlaşılmasını sağlamak
Niçin bu hedef?

Bu hedefin seçim nedenleri şunlardır:

- Geri kalmışlık olarak ifade edilen ve sadece bir "sonuç adlandırması" olan olgunun, sorunları çözememek olduğu ifade edilmiş olur,
- Bu kronik hastalığın nedenlerinin irdelenmesi gündeme gelir, toplum ilgilenmeye başlar,
- Sorunun, SÇA dağarcığının zayıflığı olduğu anlaşılınca bu dağarcığın zenginleştirilmesi gündeme gelir ve çeşitli aktörler (siyasi partiler başta olmak üzere) bu konuyu ilgi alanlarına alırlar,
- Kamuoyu, bazı pratik ve kronik sorunların çözümü için SÇK yetmezliği sorununun çözümünü idrak eder.
- <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1111> adresinde, Sömürülen toplum olma ile bağlantısına da atıf yapılarak SÇK'nin niçin önemli olduğu açıklanmaktadır.

[39] 3.SÇK yetmezliği

nasıl kanıtlanabilir?

Hangi ikna edici argümanlar bulunmalı?

Bütün bu çerçevede önemli sorulardan birisi de, insanlarımızın inanıp sarıldıkları (snapped-on- Bkz

http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/SMUH_Profesyonel_Hizmetleri/uzlasma.pps düşünceleri varken, ne yapıp da SÇK gibi soyut (görünümlü) bir sorunun varlığına ikna edilebilecekleridir. Buna göre, nasıl ikna edici argümanlar bulunmalı ki, gelişmemizin yavaşlığı, sorun stokumuzun giderek artması ve sonunda genç T.C.'nin bir türlü stabilize olamayışını SÇK yetmezliği ile açıklayabilsin. Ayrıca, şu yazılarda da ikna edici argümanlar verilmektedir: <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1111> ; <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1096> .

Buna göre şu önlemler düşünülebilir:

Sıradan örnek göstermek

Her sorunun çözümü bazı kaynaklara ihtiyaç gösterir. Eğer sorunlar, en çok kaynak gerektirenlere göre sıralansaydı en üstte en nadir (ve pahalı) kaynaklara gereksinim gösterenler, en altlarda ise hemen hiç kaynak gerektirmeyenler yer alırdı. Eğer SÇK yüksek birey, kurum, kesim veya toplumlarla karşılaştırma yapılarak örnekler verilirken, çözümü nadir kaynak gerektiren örnekler verilirse bunların ikna edicilikleri zayıf olacaktır. Nitekim uygulamada da çoğu zaman öyle olur. Örneğin, İngiltere'de x sorunu çözülmüş burada ise çözülemiyor denildiğinde İngiltere'nin zenginliği nedeniyle o soruna daha çok kaynak ayırdığı ileri sürülebilir. Buna göre öyle çözülememiş sorun örnekleri bulunmalı ki, bunların çözümleri için ya hiç ya da çok az kaynak gerekmesin. Hatta mümkünse, kaynak harcayarak yarattığımız sorun örnekleri bulunsun. Aşağıda bu gibi birkaç örnek verilmektedir:

- Ambulanların sürekli gecikmesi (Bkz. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=741>). Çeşitli –ve giderek üssel şekilde artan- kuruluşların satın alıp yarım yamalak çalıştırabildikleri cankurtaran(!) araçlarının, mülkiyetleri yine o kurumlarda kalmak kaydıyla ücretsiz erişilebilir tek telefon numarasına sahip bir basit izleme ve tahsis merkezince ihtiyaç yerlerine sevki tüm gelişkin ülkelerde becerilmiş bir iş iken, insanların lakaydisi, kurumların kıskançlığı, merkezi veya yerel otoritelerin SÇA dağarcıklarının yetersizliği nedeniyle sürekli gecikmeleri örneklenebilir.

- Okullardaki sınavlarda "onur sistemi" (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=520>) adı verilen sistem yerine, tüm öğrencileri potansiyel bilgi hırsızı varsayan gözetimli sistem, kendine ve başkasına güvenmeyen insanları eğitim kurumları yoluyla yetiştirmektedir.

- Trafikteki kural tanımazlık: Her yıl bir savaştakinden fazla can kaybına yol açan "kural tanımaz sürücü, kural tanımaz yaya, kural tanımaz kamu görevlisi" nedenlerini bir kenara bırakıp giderek daha çok yol/köprü yaparak sorunu çözme örneği.

- İstanbula göçü vizeyle çözmek: İstanbul'a hakim olan kural tanımazlık ortamının, göçün en büyük nedeni olduğunu anlamayıp, bunun yerine vize koymaya çalışmak ve sürekli artan nüfusa göre yollar, köprüler inşa etmek. (Bkz. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=439>)

Benzer örnekler göstermek

Bir başka toplumda çözülmüş iken ülkemizde çözülememiş sorunlar karşısında genel itiraz, "o

durum farklı" argümanıdır. Her sorunun koşullarının farklı olduğu doğrudur ama bu çözümlerin-de benzer SÇA'nın kullanılmayacağı anlamına gelmez. Fakat buna ikna etmeye uğraşmak yerine, birbirine çok benzeyen, girdileri daha az ve mümkünse somut (soyut kavramları algılamak daha güç olduğu için) sorunlar bulunup örnek verilmelidir. Bkz: "Hasta Toplum-2" başlıklı yazı (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1096>) .

SÇK'nin, üzerinde en çok durulması gereken sorun olduğunu göstererek

SÇK ytmz'nin, üzerinde (en çok) durulmaya değer sorun olduğunun gösterilebilmesi için, "üzerinde durulmaya değerlik" ölçütlerinin ortaya konulması gerekiyor. Şu 3 ölçüt önemli görünüyor:

- Ölçüt 1 - Çok sayıda sorunu doğrudan etkilemelidir,
- Ölçüt 2 - Konjonktürel (gelip-geçici) olmamalıdır,
- Ölçüt 3 - Başedilebilir (yol açtığı rahatsızlıklar giderilebilir) olmalıdır.

[40] 4.SÇK ytmz'nin

başlıca kaynakları

Toplumdaki her sorun, diğer sorunlarla ilişkilidir. Hatta denilebilir ki HYPERLINK "<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=208>" bir sorundan diğerine yol vardır!; buna göre SÇK'nin çok sayıda nedeni olabilir. Ama aşağıdaki nedenler -şu anki anlayış derinliğimize göre- en önemlileri olarak görünüyor.

Dikkat edilirse, nedenler 2nci sıradan başlatılmıştır. Bunun nedeni, daha önemli bir başka nedenin varlığıdır. O da, aşağıdaki "önemli neden"lerin tümünün birleşiminden doğan "Kısır Sorun Çözme Kültürü"dür ve 1 numara olarak işaretlenip tüm kaynakların birleştiği düğüm noktası olarak gösterilmiştir.

Bu bağlamda sıralanan az sayıda "önemli neden" in en dikkat çekici özelliği, birbirleri arasındaki etkileşimlerdir ve bu etkileşiminin hepsi de pozitif geri besleme biçimindedir.

[41] 4.1.Önemli neden 2)

Sömürüye açık alanlar

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1111> adresinde dünyada bugün için en yaygın olan refh sağlama yolunun sömürü olduğu açıklanıyor.

Toplumun herhangi bir açıdan sömürülebilmesi için "sömürüye açık alan" adı verilebilecek alan(lar) a ihtiyaç vardır. Bu alanlar net olarak o toplumun sorunu ve de sorunlarını çözemediği alanlardır.

Sömürmek isteyen toplumlar, bu alanların sürdürülebilirliğini -hatta mümkünse genişletilmesini- arzu ederler. Hatta böyle alanlar yok veya yetersiz ise SAA yaratmak arzusunda olurlar.

Bu noktada, "dış güçler", "dış mihraklar" vb söylemlere sığınmayı bırakıp, bunun -maalesef- günümüz dünyasının bir normu olduğunu kabul etmek ve bu alanları (SAA) küçültmeye çalışmak gerekir.

Bu amaç, bir ulusal vizyon olabilecek kadar önemli sayılmalıdır (Bkz. 5.2)

[42] 4.2.Önemli neden 3)

Birey yerine tebaa üyeliği

Rakip toplumlar, kendini gerçekleştirmeyi bireysel vizyon edinmiş bireyler olma yolundadır. Bu bireyler kolayca kolektif akıllar oluşturarak, tek akıllardan çok daha akıllı olabiliyorlar. Toplumumuz ise -çoklukla- tebaa üyelerinden ibaret. Teba ancak "tabi olunacak baş" peşindedir. Askeri darbelerin bu denli pirim yapabildiği olmasının önemli bir nedeni budur.

Bununla beraber, birey olamayışın yol açtığı sorunlar, "ortak akıl oluşturamayış", "sürekli baş / kurtarıcı peşinde koşma" gibi hastalıklardan ibaret değildir. Bunlardan daha önemlisi, iyi bir hukuk düzeni kurabilmenin birey olabilmeye, hak ve özgürlüklerine sahip olabilmek için bir baş yerine hukuk düzeni peşinde olabilmeye bağlı oluşudur.

Tebanın hukuka ihtiyacı yoktur. "Baş"ın inayet ve merhametine sığınmıştır. Hukuk, o "baş"ın buyruklarından ibarettir.

[43] 4.3.Önemli neden 4)

Vizyonsuzluk

Talihsizlik, vizyon sözcüğünün yabancı kökenli olması ve dilimizde -bildik bir kavramla ilişkilendirilebilecek- bir kavramı çağrıştırmayışından başlıyor. Kurumlar için moda haline geldiği için gündemde olan ve hemen her kurumun masrafa girip kendine edindiği vizyon ne yazık ki gerçek anlamını oluşturan yol göstericilik işlevinden çok uzakta, bir çeşit kurumsal aksesuar işlevi görmektedir.

Kurumlar için böylesine işlevsiz olan vizyon, bireyler ve toplumumuz için de benzer şekilde işlevsizdir. Cumhuriyetin 100ncü kuruluş yıldönümüne giderken, çeşitli sektörlerden sorulan vizyon önerilerinin sentezlenmeye çalışılması, vizyon kavramının mutlaka bir lider tarafından ortaya atılıp sonra da toplumla iletişim halinde toplumun desteğinin sağlanması gereğinin dahi hiç anlaşılmadığını göstermektedir.

Vizyonun SÇK açısından önemi nedir? Her sorun, genel vizyonun o sorun alanına izdüşümü açısından bazı çözüm yollarını işaret eder. Belirli bir vizyon bulunmadığı takdirde ise, 360 katı derecelik bir uzay içinde her türlü çözüm mümkün olabilir. Buna göre vizyon, sorunların çözümünü kolaylaştıran bir dar açı tanımladığı için SÇK açısından önem taşımaktadır.

[44] 4.4.Önemli neden 5)

Ezber (Kritik Düşünme becerisi ytmz)

Ezber, uzun yıllar boyunca bir anlam kaymasına uğrayarak, bellek, bellekte tutmak anlamında kullanılır olmuştur. Farsça anlamı olan sorgulamadan (yürekten) kabul etmek ile bellek arasındaki fark açıktır. Bellekte tutulacak bir bilgi sorgulamaya açık ya da kapalı olabilir. Sorgulama bir boyut, bellekte tutmak ise ayrı bir boyuttur.

SÇK yetmezliği de dahil, ezber kadar çok soruna girdi olabilen öge sayısı azdır ki bu da doğal sayılmalıdır. Bireysel, kurumsal ve toplumsal yaşamların çalkantıları içinde varlığını ve türünü sürdürmeye çalışan insanın, duruma göre kararlar alabilmesini sağlayan başlıca yardımcısını (muhakeme, eleştirel düşünme) devre dışı bırakan ezber kavramına "tüm sorunların anası" denilmesi yanlış olmaz.

[45] 4.5.Önemli neden 6)

Sanatın etkilerinin idakindeki ytmz

Bu konuda yapılmış HYPERLINK "<http://tinyurl.com/chu927>" araştırmalar, sadece sosyal gelişme ile değil örneğin bilişsel gelişme ile sanat arasında sıkı bağlantıların olduğunu gösteriyor.

Toplumu oluşturan bireylerin HYPERLINK "http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/SMUH_Profesyonel_Hizmetleri/nitelik-bilesenleri.pdf" nitelik dokuları ile o toplumun gelişmesi arasında ve nitelik dokusunun bileşenlerinden zihinsel ve bilişsel yetenekler ile sanat arasında da bağlantı olduğuna göre, toplumsal gelişme ile sanat arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca da insan nitelik dokusunun diğer iki bileşeninden birisini oluşturan ruhsal sağlığın da sanatla bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, sanatın bu önemli rolünün idrakindeki bir yetersizliğin hangi sonuçları doğuracağı kolayca tahmin edilebilir.

[46] 4.6.Önemli neden 7)

Kritik aydın kitleleri oluşturamamışlık

Toplumun -bireysel, kesimsel ya da toplumsal ölçekli- SÇK'nin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, gündelik sorunlarıyla boğuşmak zorunda kalan, eğitimi, enerjisi, toplumsal sorumluluğu normal olarak sınırlı olan geniş halk kitlelerinin sorumluluğu sayılmamalıdır. Bu, çeşitli düzeylerde aydınlanmış, maddi sorunlarını bir ölçüde de olsa aşabilmiş, dünyanın geri kalan kısmında neler olup bittiğini izleyebilecek düzeyde donanımlı, "aydın" genel adıyla anılan çok daha dar bir kesimin sorumluluğu sayılmalıdır.

Cumhuriyet idaresi ilk yıllarında "aydın" kesim oluşması yolunda ciddi çaba harcamış, kısıtlı kaynaklarını bu yolda seferber etmiş, fakat bu atılımın sürdürülebilirliği sağlanamamıştır (<http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=302>, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/160/budak.htm>). Bunun bir sonucu olarak, toplumun SÇK'ni geliştirme rolünü üstlenmesi beklenen "kritik aydın kitleleri" oluşamamıştır. Bu olgunun bir sonucu, kritik kitleyi oluşturacak bağlaçların (günümüz terminolojisiyle ağ yapılanmalarının) güdük kalışı olmuştur. Ağ yapılanmalarının başlıca aracı olan "platformlar" (dergiler, iletişim grupları, dernek ve vakıflar, siyasi örgütlenmeler, uluslararası ilişkiler, ilerici baskı grupları gibi) bu nedenle ya oluşamamış ya da güdük kalmışlardır.

Bu tür platformlara, birbirinden farklı yer, zaman ve bağlamda bulunan "aydın" kişileri birbirlerine bağlayan, gerçek sayılarından daha büyük (ve olumlu) işlevler gören birer enstrüman gözüyle bakılmalıdır. Platformların en önemli işlevi, bu kesim içinde değer yargıları paylaşımını sağlaması, böylece eksikleri giderip, fazlalıkların paylaşımını sağlamasıdır.

Günümüzde, "aydın" kategorisine giren insan sayımız cumhuriyetin ilk yıllarıyla karşılaştırılmayacak kadar geniştir. Yurt içi ve dışında önemli merkezlerde önemli konumlardaki insan sayımız, küçük Avrupa ülkelerinin nüfusuna yakındır. Fakat, açıklanan bu platformların güdük kalıp gelişemeyişi nedeniyle son derece zayıf işlev yapabilir durumdan kurtulamamıştır.

Bu nedenle aydın kesimin kritik kitleye erişemeyişini sayısal değil niteliksel bir kök sorun olarak görmek daha doğrudur.

[47] 4.7.Diğer

Kuşkusuz, kısır SÇK kültürünün oluşmasında burada sıralanan 7 önemli nedenin dışında da çok sayıda neden vardır. Bununla beraber burada sadece en doğurgan olanlar ele alınmıştır.

Bir de, buradaki kısır SÇK kültürü sonuçlarına ne ölçüde yol açtığı tam değerlendirilememiş konular vardır. Örneğin "göçebe kültürü" bunlardan birisidir. Tarihsel köklerimiz içinde yer almakla birlikte ne ölçüde bugünlere eriştiğini, diğer sorunlarımızın kök nedenleri içinde ne ölçüde yer aldığını değerlendirmek güçtür.

Psikiyatr Doç.Dr. Erol GÖKA, "Türk'ün göçebe ruhu" kitabında hemen tüm sorunlarımızın kökeninde göçebeliğin izleri bulunduğu savunmakta ise de, kanıt sayılabilecek argüman aranması gerekir. Ayrıca, çok kolaylıkla kısır SÇK kültürü ile göçebe kültürü birbirine karıştırılmıyabilir.

[48] 5.SÇK ytmz nasıl giderilir?

İnternet tartışma grupları, mailing, klasik medyanın kullanımı gibi yollar buraya dahil edilmemiş, o tür yolların doğal olarak kullanılabileceği

varsayılmıştır.

[49] 5.1.1.1.1.Etik güvenceler

Toplum içinde iyi ahlak örneklerini yaygınlaştırmak için en etkili yollardan birisi etik güvencelerdir. Hangi konuda yapılırsa yapılsın -yeter ki usulüne uygun olsun- etik güvenceler işe yararlar. Burada usulüne uygunluk deyimiyile kastedilen başlıca özellik, herhangi bir konuda verilecek olan etik güvencenin "denetlenebilir" olmasıdır. Bu konuda aşağıdaki referanslarda örnekler bulunmaktadır:

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=549>

http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Hayvan_Haklari_Politika_Belgesi/HHPB_tahhut.pdf,

http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Hayvan_Haklari_Politika_Belgesi/HHPB_rev2.2.pdf

http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/SMUH_Profesyonel_Hizmetleri/etik_guvence.pdf

http://www.beyaznokta.org.tr/cms/images/millet_vekilligi_adaylari_etik_guvence_metni.doc

[50] 5.1.1.1.2.Yalan için ağır yasal yaptırım

Türk Ceza Kanunu'na göre "yalan" -bağlamına göre değişmekle birlikte- cezayı gerektirir bir cürümdür. Ama aslolan, bir suçun kamu vicdanındaki karşılığının düzeyidir. Böyle bakıldığında toplumumuzda yalan büyük bir suç sayılmaz.

Bir suçun kamu vicdanındaki karşılığı ile yasalardaki karşılığı arasında bir etkileşim vardır. Yalan'ın her ikisinde de daha ağır karşılıklar bulunabilmesi için bir değerleri içinde erdemini özellikle vurgulandığı STK(lar)ın -örneğin BNGV- bu konuda açabileceği bir kampanya işe yarayabilir.

[51] 5.1.1.1.3.Dindarlıktan yararlanma

Toplumun büyük bir bölümünde en etkili yaptırım aracı olan dinden, iyi ahlak uygulamaları konusunda yararlanmanın -dini istismara yol açabilecek uygulamalara özel olarak dikkat edilerek- yolları bulunmalıdır.

Diyanet işleri başkanlığının merkezi hutbeleri bu konuda ilk akla gelen ise de, etkililiği tartışmalıdır. Bunun yerine eğitimdeki hidden curriculum ikesi uyarınca yapılabilecek uygulamalar düşünülmelidir.

[52] 5.1.1.4.Adalet sisteminin etkililiğinin sağlanması

Adalet dağıtım sistemimizin yükünün hafifletilmesi, hakemlik (tahkim, mediatorship) kavramının yaygınlaştırılmasına ve bir yandan da basit anlaşmazlıkların süratli çözülmesine yol açacaktır. Kendi adaletini kendinin sağlaması geleneğinin ardında, adaletin geç tecelli edişinin, onun da ardında adalet sisteminin aşırı yüklü oluşu vardır. Bu yükün kök nedenlerinden birisi ise davaların önemli bir bölümünün mahkemeleri işgal etmeden çözülebilecek olan hakemlik olaylar olmasıdır.

[53] 5.1.2.1.Duygusal zeka ve sanattan yararlanmak

Bireylerin (dolayısıyla kurum, kesim ve toplumun) SÇK'lerinin gelişiminde rasyonellik (ve onun kaynağı sol beyin) kadar, duygusallık (aşağılama anlamındaki kullanımı değil) kaynağı olan sağ beyin de rol oynadığına göre, bu iki zeka türünün birlikte kullanımı SÇK açısından önem taşıyor. Sağ beyin yarısıyla ilgili duygusal zeka (EQ) kullanımında etkililiğinin artırılması için tanımlanabilecek projeler SÇK yetmezliğinin giderilmesinde yararlı olacaktır. Sorun, büyük kitlelerin bu açıdan hangi yöntemlerle etkileneceğidir. Bu bakımdan mesele yine okul - aile - toplum üçlüsünün yönlendiriciliğine geliyor.

Okul ve ailenin -halihazırdaki koşullar altında- bu işlevi yerine getirme şansı pek görünmüyor. TV (özellikle diziler) bu bağlamda en etkili saklı içerik yoluyla öğrenme sağlayabilecek kanal olarak görünüyor. Dizi senaristleriyle yapılabilecek görüşmeler ve onlara yapılabilecek replik yardımları bu bağlamda iyi bir girişim olabilir.

Sanatın SÇK'nin geliştirilmesindeki rolü ise benzer biçimde sağ beyinle ilgilidir. Beyaz Nokta hareketinin 15 yıllık çalışmaları boyunca büyük oranda (hatta tamamen) sol beyin ağırlıklı çalışmalara yer verilmiştir. KUşkusuz meselenin iyi anlaşılması, çözümlenmesi açısından sol beyin faaliyetleri olmazsa olmazdır. Ama bunun tek başına yeterli olmadığı da görülmektedir.

Buna göre, TV dizi senaryoları içine gömülebiyecek replikler bir yandan EQ gelişimi açısından kullanılırken bir yandan da sanatın, konu içine sokulmasına yarayacaktır.

Bu bağlamda yapılabilecek olan bir girişim, entellektüel düzeyi bu konuyu kavramaya uygun sanatçıların desteklerini almak olabilir.

[54] 5.1.2.2.Eğitim çalışmaları

Özel Üniv.'de ders

Bir özel üniversitede sorun çözme ile ilgili bir ders verilmesi. (1994-'97 arasında ODTÜ'deki Systems Thinking seçmeli dersleri benzeri olabilir. O tarihlerde İşletme Fakültesi dekanı olan Prof. Ahmet Acar bugün rektör olduğu için konuya sıcak bakabilir. Bu amaçla TAI'den Erdal Tekin –kabul etmiştir- iyi olur).

Müfredata ilave

YÖK kanalıyla başvuru yapılarak tüm üniversitelerde bununla ilgili -en azından seçmeli- dersler konulmasının "tavsiye edilmesi" sağlanabilir.

Paralel olarak MEB'na başvurularak lise müfredatına da konulabilir. Gerek lise gerekse üniversitelerde ortak olabilecek bölüm, sorun çözme ile ilgili temel kavramların (konsept) verilmesi olmalıdır.

[55] 5.1.2.3.Kendini çoğaltan uygulamalar

Birkaç defa uygulandığında, sağladığı yararların somutluğu, kulaktan kulağa yaygınlaşma vb nedenlerle bir çeşit zincirleme tepkime gibi kendiliğinden yayılan uygulamalar kastediliyor.

Örneğin, halkı yakından ilgilendiren trafik kazalarına karşı SÖZ kampanyası -yeterince duyurulabildiği takdirde- böyle bir uygulama olabilir. Ya da, toplumun en önemli sorunu olarak algılanan işsizlik konusunda başlatılabilecek bir uygulama böylesine bir "kendini sürdürme" etkisi yaratabilir.

[56] 5.1.2.3.1.ZOO yoluyla KİK için i-HDK

İş kavramının temel ögesi "ihtiyaçlar"dır. Her nerede bir "ihtiyaç" varsa orada otomatikman bir "iş" var demektir.

Fakat, işlerin ancak birileri tarafından verilebileceği, kişinin kendi işini kurmasının ancak büyük sermaye sahiplerince yapılabileceği yanlış inancı nedeniyle gençler ihtiyaçları görmeye eğilimli değillerdir.

Bu nedenle de HDK adı verilen seminerlere katılımlar, başladığı 2003 yılından bu yana daima sorunlu olagelmiş, fakat seminer sonralarında katılımcılar bu ön yargılarından büyük ölçüde kurtulmuşlardır.

İşte bu kısır döngüyü kırmak ve gençleri (özellikle de eğitilmiş gençleri), ihtiyaç ortamlarıyla (teknik adıyla Zengin Öğrenme Ortamları) buluşturmak için, hareketli ticari ortamlarda iş yapan firmalarda ÜCRETSİZ olarak çalışmalarını ve ardından da i-HDK adı verilen BN seminerlerine katılacakları bir program öngörülmüştür.

Seminer, "öğrenme", "Doğru Sorular", "Yaşam Alanı", "Taahhüt Noterliği" gibi öğrenme ürünlerini birleştirmektedir.

i-HDK seminerleri, başlatıldığı tarihten bugüne kadar defalarca tekrarlanmıştır. Bu defa yeni olan bileşen, sistemin içine katılan ZOO içinde ihtiyaçlarla karşılaştırılmalarıdır.

Bu, bir proje olarak tanımlanıp ilan edilecektir.

[57] 5.1.2.4. İnternete öğrenme mlz koymak

Youtube klipleri, FaceBook grupları, slideshare.com ve benzeri paylaşım siteleri, internet iletişim grupları gibi iletişim kanallarına, SÇK ile ilgili temel öğrenme malzemeleri eklenebilir.

[58] 5.1.2.5. ÖğrEv uygulamaları

<http://www.ogrev.org.tr/> adresindeki Öğrenme Evi kavramı, Öğrenme Ürünleri –ki bunlar da ÖğrEv’de kullanılan kimi SÇA’dırlar-

(<http://www.beyaznokta.org.tr/2006/12/11/ogrenme-urunleri-araclari/>) adı verilen uygulamaları içeriyor. Örneğin agora

(<http://www.ftp.beyaznokta.org.tr/#>), BN Soruları (<http://www.ftp.beyaznokta.org.tr/#>), Toplu Öğrenme

(http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Ogrenme_Evi/toplu_ogrenme_modeli.PDF), Taahhüt Noterliği

(http://www.ftp.beyaznokta.org.tr/i-HDK_Semineri/taahhut-noterligi+ek.doc), Hızlı Dönüşüm Kampları (<http://www.ftp.beyaznokta.org.tr/#>) vb

öğrenme ürünleri SÇK’ni artırıcı yolda kullanılmalıdır.

ÖğrEv eğitimleri içinde ayrıca, çocukların çeşitli SÇA’ni kullanabilmeleri için anne ve babalarına (mümkünse çocuklarıyla birlikte) SÇA konusunda duyarlık kazandırılmaları önerilir. Beyin fırtınası gibi teknikler kullanılmalı, bunların sıkıcı birer "nasihat oturumu" haline gelmemesine özen gösterilmelidir.

[59] 5.1.3.1. SÇK hakkında kitap yazmak

Konu ile ilgili olarak bugüne kadar -BNGV tarafından- hazırlanmış epey malzeme mevcuttur.

Bunların, sorun hakkında bir bilgisi bulunmayanların da kolayca izleyebilecekleri hale getirilerek bir kitap biçiminde yayımlanması, hem birçok kimsenin bu konuda bilgi sahibi olup gündeme girmesine yardımcı olur, hem de ilgilenebilecek kişiler çıkacağı için 2.3’de tanımlanan hedefin bir özelliği olan "derinlemesine anlama"ya yardımcı olabilir.

[60] 5.1.3.2. Sorun Kategorilerinin belirlenmesi

Milliyet gazetesinde (18 Eylül 2009) bir haber çıktı: Bursalı bir tiyatro sanatçısı olan Baykal Kent şişman insanların sorunlarını paylaşmak, kimsenin üzerinde durmadığı sorunları (koltuk boyutları, WC klozet tasarımları vbg) dile getirip çözüm üretmek üzere bir platform kuracaktı. Bu bağlamda:

- Toplumumuz, yüzlerce (belki binlerce) sorun grubundan oluşuyor (şişmanlar, zayıflar, sinirliiler, işkolikler, uykusu çok ya da az olanlar, işsizler, korkanlar (onlarca alt grup), mesleğine ait özel sorunları olanlar, gece çalışan şoförler, yalnız yaşayanlar, yaşlılar, nadir hastalık sahipleri yakınları ve/ya bunların çeşitli kombinasyonları) vd,

- Sorun Çözme Kabiliyeti kavramını bu gruplar bağlamında ele aldığımızda daha bir ete kemiğe bürünüyor; aksi durumda sanki kişilerin dışında soyut bir kavrammış gibi algılanabiliyor.

- Öğrenme Ürünleri (<http://www.beyaznokta.org.tr/2006/12/11/ogrenme-urunleri-araclari/>) içindeki "agora", bu grupların kullanabileceği iyi ve de çok basit bir araç,

- Baykal Kent’in girişimi -eğer yaratıcı bir yaklaşım yapamaz ise- kısa süre içinde sönüp gidecek bir dernek kuruluşu ile son bulabilir. Muhtemelen ilk fikir kıvılcımından sonra "nasıl" sorularına daldığında bunu da hissetmiş olabilir,

- Bursa grubundan arkadaşlarımızın da küçük bir girişimiyle bu sanatçımızla görüşülebilir ve agora ürününün tam işlerine yarayan bir SÇA olduğu, dernek vs kurmadan önce, şişmanları çeşitli sorunları konusunda -her defasında ayrı ayrı olmak üzere- bir araya getirip çözümler üretmek yararlı sonuçlar alabileceklere, ancak bundan sonra dernekleşerek kendilerini daha iyi tanıtır destek bulabileceklerini anlatabilirler.

- Baykal Kent’in bu girişimi, SÇK yetmezliği konusundaki düşüncelerimize de bir ek boyut getirebilir; SÇA’nın kamuoyu gündemine nasıl taşınabileceğine ilişkin fikirler verebilir.

- Buna göre, bir çalışma grubunun toplumdaki çeşitli ve ilgi çekici sorunlu grupları belirlemesi ve sonra da varsa o grupların örgütlerinin çeşitli öğrenme ürünlerini kullanabilmelerine (bir çeşit pazarlama) ortam hazırlamak düşünülebilir.

[61] 5.1.3.3. SÇK gösterge sistemi oluşturmak

SÇK seviyesini belirleyecek bir standard / algoritma / puanlama sistemi geliştirmek ve 6.4’te önerilen kimi durumlara bunu uygulayarak sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmak (ki böylece düşük puanlama = sorun devam ediyor, yüksek puanlama = sorun çözülmüş türü bir yargıda bulunulmasını kamuoyuna iletmek). Diğer yandan, "Hasta Toplum-2" başlıklı yazıda (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1096>) bu ihtiyaç için bir tablo yaklaşımı öngörülmüştür. SÇK’ni oluşturan faktörler tek olmadığı için, bütün etkiyen faktörleri bir araya toplayarak tek skaler değerle ifade etmek belki kolaylık sağlayabilir; ama SÇK yetmezliğinin çeşitli boyutlarının gizlenmesine de yol açabilir.

Bu nedenle -daha iyi bir ölçüt sistemi geliştirilene kadar- çok boyutlu (tablolama) bir ölçüt sistemi devam ettirilmeli ve olabildiğince genelleştirilerek, hemen her toplumsal sorun karşısındaki yeterlik veya yetmezliği ifade edebilecek şekilde getirilebilmeli-dir.

Bu tablo toplumsal SÇK için önerilmektedir. Bununla beraber, <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1096> yazısındaki Tablo I ölçütleri üzerinden bir çalışma yapılarak tablonun tamamının toplum / kesim / kurum / birey için de geçerli olması sağlanabilir.

[62] 5.1.4.1. Yaygın kullanılabilir SÇ metodolojisi

Japonya’da Dr.Kaoru Ishikawa’nın lanse ettiği ve Japon toplumunun deniz ürünleri ile sıkı ilişkisine dayandırılan "kılıçık diyagramı" tekniği, her düzeydeki insana, bir sorunu çözmeden önce ona yol açan nedenleri bulmaları gerektiğini öğretmiştir.

Kuşkusuz, metodun başarısının yanısıra yaygınlaştırma yöntemi de çok başarılıydı. Türkiye’de de benzer biçimde bir teknik lanse edilebilir.

Gazeteci Necati Doğru bunun "başak diyagramı" olmasını öneriyor. Anadolu insanının balık kılıcı yerine buğday başağına daha aşına olması nedeniyle savunulan bu öneri ya da bir başka yaygın SÇ tekniğinin kullanımını önerilebilir.

Bunun yerine / yanısıra, standart bir sorun çözme metodolojisi verilmesi de düşünülebilir. Fakat verilen araçlar fazlaştıkça benimsetilmesinde de güçlükler doğacaktır.

[63] 5.1.4.2. Innocentive benzeri bir yaklaşım

<http://en.wikipedia.org/wiki/InnoCentive> adresinde açıklanan bu girişim ilginç bir sorun çözme yöntemidir. Innocentive adlı şirket üzerinden bir sorununu çözdürmek isteyen kurumlar, dünyanın çeşitli yerlerindeki 160,000 kişiden oluşan bir ağa erişebilmektedir. Türkiye’de bu girişimin bir benzeri tekrarlanabilir.

[64] 5.1.4.3. Gömmek

Yeni kavram ve SÇA’nın tanımında fikir ve sanat ürünlerinden yararlanılmayıp sadece rasyonel söylemlere başvurulduğu takdirde başarı şansını küçük oluyor. Rasyonel önlemlerin yanısıra, SÇK kavramının fikir ve sanat ürünlerinin içine gömülmesi ve mümkün olan hallerde görsel, basılı ve elektronik medyadan bu konuda yararlanılması gerekiyor. BN hareketi içinde olup da internet üzerinden yaygın erişimi olanlardan, bu

konuyu çeşitli şekillerde işlemeleri istenebilir. (Örneğin T.Titiz ve BNGV web sitelerinde sık sık SÇK ile ilgili yazılar çıkması, BN gönüllülerinin bu konuda yazılar yazmaya özendirilmeleri yararlı olur).

[65] 5.2.1.SAA azaltmayı ulusal vizyon yaparak

Belirli bir vizyonu (ideali, ülküsü, hayali) bulunmak, kişi / kurum / kesim / toplumları sorunlar karşısında daha dirençli yapabilen araçlardır. Fizikte gyroscop'un yalpalayan cisimleri düzgün tutmasına benzer biçimde vizyon da kişileri bütünlük içinde tutar. Vizyonsuz toplumlar hergün bir başka hayalin ardından sürüklenmeye mahkumdurlar. (Bkz. Power of vision, Joel Barker. 35 dak.lık film. T.Titiz kütüphanesi)
Cumhuriyetin 100.yılı nedeniyle TÜBİTAK tarafından koordine edilen "Ulusal Vizyon Belirleme Çalışması" ne yazık ki anlamlı bir vizyon ortaya çıkaramamıştır. Toplumdaki çeşitli ilgi (büyük çoğunlukla meslek grupları) gruplarına yönetilen "100.yılda nasıl bir Türkiye" sorusu, "ilgi grubunuzun istekleri nelerdir" şeklinde anlaşılmış ve hemen her grup kendi sorunlarının çözümü için -biraz da abartarak- taleplerini belirtmiştir. Bu yöntemle vizyon belirlenmeyeceği açık olmasına karşın, vizyonun bir yönetim aracı olduğunun iyi anlaşılmamış oluşu nedeniyle bu girişim işe yarar bir sonuç üretmemiştir.
Buna göre önerilen, toplumumuzun sömürüye açık alanlarının asgariye indirilmesi, yokedilemeyenlerin ise karşılıklı bağımlılıklarla dengelenmesi biçiminde bir ulusal vizyonun benimsenmesidir.

[66] 5.2.1.1.Erken yaşlarda liderlik

Çocuk ve gençlerde erken yaşlarda liderlik özelliklerini ortaya çıkaran, geliştiren çalışmalar yapılması önerilmektedir.
Bu bağlamda en etkili yollardan birisi, Zengin Öğrenme Ortamı adı verilen öğrenme ortamları hazırlamak ve/ya fırsatlardan yararlanarak çocuk ve gençleri bu tür ortamlar içinde bulundurmaktır.
Neredeyse bir kural olarak her türlü güçlük ortamı aynı zamanda bir öğrenme ortamıdır. Güçlük ne denli ağır ve karmaşık yapılysa öğrenme ortamı da o denli "zengin"dir.
Buradan çıkarılabilecek sonuçlardan birisi, çocuk ve gençlerimizi "katlanabilecekleri güçlüklerden koruma"nın onların liderlik becerilerinin gelişmesine engel olduğudur. Bu bir iletişim kampanyası ile tüm ebeveynlere iletilebilir.
Liderlik becerilerinin geliştirilmesi için bir diğer etkili yol, çocuk ve gençlerin erken yaşlarda birer gelecek vizyonuna sahip olmalarının özendirilmesidir.

[67] 5.2.1.2.Vizyon kavramının doğru anlaşılması

Herhangi bir yolla temas edilen kurumların büyük çoğunluğunun, onları yaşamın dalgalanmaları karşısında belirli bir rotada tutabilen bir vizyona sahip olmadığı gözlenmiştir.
Vizyonu, sahip olunması ama bir kenarda tutulması gereken bir süs olarak gören büyük ölçekli kuruluşlar da aynı kategoridedir.
Bunun çeşitli nedenleri olabilir. Birisi, vizyon sözcüğünün "ileri görüşlülük" olarak yüklenmediği anlam olabilir. Bu nedenle herkes, kendisinin ileri görüşlü olduğunu -doğal olarak- düşünmekte, eğer bir kurumla bağlantılı ise kurumunun da otomatikman kendi vizyonerliğinden nasiplendiğini varsaymaktadır.
Bireylerin çocukluk yıllarından itibaren birer gelecek tasarımı yapmaya özendirilmeleri bir toplum kültürüdür ve bu kültür bizim toplumumuzda zayıftır. Hal böyle olunca, erişkin hale gelip belirli kurumların (aile, iş, dernek, devlet vbg) sorumluluğu ile yüklendiğinde, o kurumun bir gelecek tasarımına (vizyon) sahip olmadığını farketmesi güçtür.
Bu kavramı pazarlayarak para kazanan kuruluşların zorlamasıyla birer vizyon edinmiş (gibi görünen) kuruluşların çoğu da gerçekte bir gelecek tasarımına sahip olamamaktadır.
Buna göre, yapılacaklardan birisi, bir iletişim kampanyasının parçası olarak bir TV program serisinde konunun ele alınıp, çeşitli ölçeklerde (birey, aile, şirket vd) vizyon örneklerini irdelemesi ve bir duyarlık yaratmasıdır.
Beyaz Gölge adlı TV dizisinin Türkiye'de basketbolun sevdirmesinde oynadığı rol düşünülürse benzer bir girişimin etkisi daha iyi değerlendirilebilir.

[68] 5.2.2.1.Yabancı dil öğrenme yetenegini geliştirme araçları

Farklı din, dil, kültüre sahip olanlarla temas "yoğunluk" ve "sürekliliği"nin artırılması. Bu bağlamda özellikle yabancı dillerin öğrenilmesi konusundaki -olağanüstü denilebilecek düzeydeki yetersizliğe dikkat edilmelidir. (Bkz. <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=627>).
Bu nedenle, -dış dünya ile tüm ilişki yoğunluğu görüntüsüne karşın- işe yarar bir kültür değişmesi olgusunun meydana gelemeşi anlaşılabilir hale geliyor.

[69] 5.2.2.2.Eğitimde özgür düşünme becerisi kazandırma araçları

Eğitimde özgür düşünme akımı'nın uyarılması (özellikle ezbersiz eğitim, öğrenme , kritik düşünme becerisi gibi yollarla),

[70] 5.2.3.1."Önce anla!"

Tam anlaşılmayan hiçbir sorun çözülemez. Bu nedenle, SÇK yetmezliği sorununun önce TAM anlaşılması için bir kolektif çabaya ihtiyaç var (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1114>). Bu bağlamda:

- Geri-besleme mekânması etüd edilir: Çoğu sosyal içerikli sorunda ilginç bir özellik, herhangi bir nedenle ortaya çıkan sonuç(lar)ın, hemen veya bir süre içinde dönerek kendini tekrar üreten / besleyen "neden" haline gelmesidir. Muhtemelen SÇK de benzer bir pozitif geri-besleme olgusuna sahiptir. Bu süreç iyi anlaşılırsa durdurmak / geri çevirmek mümkün olabilir.
- Tıp'tan örnekleme yapılarak anlaşılmaya çalışılır
Tıptaki immune system ile toplumun SÇK arasında yakın benzerlik olduğu düşünülüyor. Canlı organizmalarda tek tek hastalıklar bir yana bağışıklık sistemi hastalıklarının niçin özgün bir hastalık olarak ele alındığı ise SÇK arasındaki benzerlik iyice araştırılmalı.
- Kök sorun analizi yapılır
- Tarihi-antropolojik kökleri araştırılır.

[71] 5.2.3.2.Nitelikli insanların ilgisini çekmek

Çeşitli sorunlar üzerinde düşünen kişiler arasında, tüm sorunların ortak elementinin SÇK Yetmezliği olduğunu farketmiş kişiler muhakkak ki vardır. En azından tam bu terimlerle ifade etmeseler de eş anlama gelebilecek teşhisleri olanlar vardır. Eğer bir şekilde bu kişilere erişilebilir mümkün olabilirse, onların da katkılarıyla SÇK Ytmz sorununa dikkat çekilebilir.
Bu tür kişilerin ilgisini çekmenin çok kolay olmadığı açıktır. Bunun nasıl yapılabileceği konusunda yaratıcı yaklaşımlara ihtiyaç var.

[72] 5.2.3.3.Siyasi parti programlarında yer almasını sağlamak

Siyasi Parti programları içinde, tarımdan sanayiye, dinden sanata kadar hemen çoğu basmakalıp ifadeler yer alırken, "sorunları çözmede benimsenecek temel yaklaşım" gibisinden bir konuda hiçbir ifade yoktur. Bu nedenle, SÇK yetmezliği de bir başlık olarak yer almaz. Buna göre, SP'lere birer düşünce notu ve bu zihin haritası yollanarak, programlarında yer verilmesini talep etmek girişiminde bulunulabilir. Bunun hızlı etkilerini beklemek gerçekçi değilse de en azından gündeme girme ihtimalinin artırılması bir kazanç sayılmalıdır. Bu girişimin etkisini artırabilmek için, daha popüler bir söyle eşliğinde yollanması düşünülebilir. Bu slogan ise "Türkiye'yi yönetilebilir kılmak" olabilir. Bireyleri, kurumları, kesimleri ve bütünüyle toplumunun SÇK yetersiz olan bir Türkiye'nin yönetilemeyeceği açıklanabilir.

[73] 5.2.4.1.Dolaşıma kavram sokmak

Bireylerin, kurumların, kesimlerin ve toplumun kullandıkları SÇA'nın üzerine oturduğu temel kavramların kalitesi (sofistikasyonu), onların SÇK'nin düzeyini belirliyor. O halde, dağarcıklara yeni ve güçlü SÇA katılmalı (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1068>), diğer yandan da mevcut kavramlar içinde, birbiriyle uzlaşmaz anlamlar yüklediği için sorun kaynağı olan kavramlar için bir Ortak Kavram Tabanı çalışması (http://www.tinaztitiz.com/dosyalar/Ogrenme_Evi/Ortak_Kavram_Tabani.pdf) yapılmalıdır.

[74] 5.2.4.2.Kritik aydın kitleleri oluşturucu araçlar

(4.5)de açıklanan "platform öğeleri"nin bir öncelik sırasına göre inşa edilmesi gerekiyor. Kritik kitlelerin oluşturulabilmesi, oluşmasına engel olan nedenlerin -olabildiğince- ortadan kaldırılabilmesine bağlıdır. Bu nedenlerin başında da, aydın özellikleri sayılması gereken bağımsız kişilik özellikleri, itaat-biat kültürüne uzaklıkları, kuşkuculukları, biraz da kendi düşüncelerini başkalarınıninkilerden daha fazla önemsemeleri vbg nedenlerle kolay kolay bir araya gelememeleri düşünülebilir.

Söz konusu araçların bu özellikler dikkate alınarak geliştirilmeleri gerekiyor.

[75] 5.2.4.3.Toplum sorunlarına müdahil olma

Örneğin Kürt sorunu, işsizlik sorunu, ahlaki yozlaşma, yolsuzluk vb sorunlardaki analiz ve çözümleri için, toplumumuzun sıkça kullanmadığı SÇA içinden uygun olanlarını kullanan Politika Belgeleri (policy documents) ortaya koymak kastediliyor. Bu bağlamda:

(a) Pol.Doc.'nin dağıtımı

Hazırlanacak Politika Belgeleri'nin, siyasi partiler, STK, medya, yargı organları, hükümet, TBMM gibi yerlere dağıtılması öngörülmüştür.

(b) BN soruları düzenlemek

<http://www.ftp.beyaznokta.org.tr/#>

(c) Soru Konferansı düzenlemek

<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=1103>

(d) Bir TV kanalında program

Yüksek etkililik düzeyindeki bir sorun çözme aracının doğrudan ismini taşıyan bir TV programı ilgi çekebilir. Örneğin, herhangi bir çözümün aranmadığı, sadece çözümlere ışık tutabilecek en iyi soruların bir beyin fırtınası ile belirlenip sonra da uzlaşma ile süzülüp azaltıldığı (3-5 adede kadar) bir BN Soruları programı mesela "Doğru Sorular" başlığı ile her sorun konusunda yapılabilir.

(e) Bir radyoda program

TVdekine benzer isimli bir program -radyoya uygun bir formata getirilerek- örneğin NTV Radyo veya Açık Radyo'da yayımlanabilir.

(f) Çözülmüş sorun tanıtılarak

Sık kullanılan SÇA'ndan bir veya birkaç tanesi kullanılarak çözülmüş ve tercihan herkesi ilgilendiren -Türkiye ölçeğinde- sorun tesbit edip, yüksek nitelikli SÇA kullanıldığında olacak olan olumlulukları sergilemek.

[76] 5.2.4.4.Negatif seçim olgusunun işleyişini anlama

A(1.4.5) dalında açıklanan negatif seçim olgusunun işleyiş mekanizmasının TAM anlaşılması, onunla başa çıkabilmenin de anahtarlarını içinde bulunduruyor olabilir.

Burada TAM anlamak deyimiyle kastedilen, olguyu etkileyen ve belki dönerek kendi de etkilenen tüm faktörleri ve aralarındaki bağlantıları çözümleyebilmektir.